

Kupz,
J-18

N. GARIN

An illustration of a young boy with short, wavy blonde hair, wearing a light-colored jacket and dark shorts, standing in a forest. He is looking down at a dark brown dog that is standing on its hind legs, reaching up towards the boy's hand. The scene is illuminated by a bright, circular light source, creating a strong glow around the boy and the dog, with dappled sunlight filtering through the trees in the background.

ТЮМА
МЕНЕН ЗУКА

ОБРАЗОВАНИЕ 1939

Г 203 .

N. GARIN

Купр
Г 18

Т Ж О М А М Е Н Е Н З У С К А

Syrettery S. ZAKRZEVSKIJDIKI

QBRQBZSTAN MAMLEKETTİK BASMASÛ
FRUNZE 1939 QAZAN

Универсальность | Цена с доставкой железная за-
7907

На о т д е л е

е начался сет-кне шахматно-шахматные сорешно-
ава): Н. С. Они рнов—шахматист первой катего-
рии, чемпион 10-го класса ордена № 2.
Фото Л. Вильямовского (Л. В. Вильямовский).

*Mektepke cejinki çana
kençe saldar ucyn*

★

Техредактор FAXRUTDINOV R.
Çooptuu korrektor ŞAMAKEJEV B.
Съдъшына çooptuu ÇOROBAJEV Ç.

Тегүүгө 22 VIII 39-ç. берилди. Визуада
5/Х 39-ç. гол қојулду. Қағаздын фор-
маты 60X92, Бардығы бир вазма та-
вақ. Қыргызстан Республикасының
№ — 101 Наряд № 0231.
Тиражы 10140.

Qazan, Dzeržinskij 3, Tatpolligraf,
FZU 1939-çyl.

~~42807~~

7064.

Kicinekej Tjomanьн işenimdyy dosu — Zucka degen iти çoқolup ketti. Tjomka, Zuckaньн ваарь çугуусу cetki tynt көсөлөrynyn ваарьн антаарь қарар сьқты. Qoroолordun da ваарьн қарар сьқты — Zuckaнь ec çerden tappady.

Kereeli kecke ar qajсь qoroodon Tjomanьн: „Zucka! Zucka! Me-me-me! Ky-cyy, ky-cyy, ky-cyy!“ degen yny uqula verdi. Biroq ваарь vekerge ketti. Zucka yn qatqan çoқ.

Tyn kirdi. Tjoma өзynyn төşөгynө çattь, biroq uqtaj albaj qojdu — ulam ele, Zucka tuuralu ojloj verdi. ojloқonunyn ваарь ele, өзynyn tarmal Zuckaсьн көрө albaj turqandyqь çөnyndө, Tjomanь көрөry менен аньн erkeler qьңьылаqаны çana sekirip Tjomanьн көкүрөгynө асьылаqаны, мындап арь көрөөj qala tur-

qandıq çöyündə volur, emi al, bu dujnədən mında
kijin taqır çoq volduqo der ojloj verdi. Məna uşul
ojlordun vaarə Tjomanın çyrəgyn qajıq menen qartadı
al oşonduqtan uqtaj alvaj çattı.

— Njanja, Zucka qajda? — der Tjoma suradı. Njanja
oşoi ele völmədə uqtar çatqan volucu.

— I-i-i! — der, njanja kynkyldər çoor qajtarır, —
Zuckanı, qandajdır bir kelesoo eski quduqqa ırqıtır
çivergen — der, bir az uncuqraj qaldı da qajta: — çoq
degende, öltürp ırqıtsacı, çən ele tiryuləj ırqıtır
çiverbedivi... Kereeli kecke ajanıctuu ynu menen qı-
nıldar çattı deşti — der qoşumcaladı.

Tjoma vaqtın vircundaqı eski ceke-beli uraqan
quduqtu, anın icine taştalqan ar tyrdyy valit taştan-
dılardı qadimkidej köz aldına elestetet, keede çol-
doştoru menen qaqazdı kyjgyzyp taştar çiverişir,
çarıq qılyşır köyüşkən, quduqtun çıltyraqan sujuq
valıçıqtuu tyvyn elestetet.

— Kim ırqıtır çiverdi? — der, Tjoma suradı.

— Kim ekenin kim vilsin? Ajtat dejsinvi! — dedi.

Tjoma njanjanın sözyn avdan qorqunuctuuluq me-
nen uqur oturdu. Ojloqon ojloru çən ele vaşına vat-
rajt, Zuckanı qutqaruu çöyündə dele kör plandar köz
aldınan cıvar ötür çattı, al, turuqsuz bir dolvoordon
ekincisine ötür ojlor çatır, yrgylər da ketti. Al
ujqu suroonun ortosunda çatır tyş kerət, tyşündə, qan-
dajdır bir uzun arqandı ucun sıjrtmaqtuu qılyr
alır, Zuckanın mojnuna sıjrtmaqtı salır tartır cı-
qara alvaj uvara volot. Zuckanın mojnunan sıjrtmaq
ulam ele şırıgılyr ketkendikten, al aqıında özü
tyşkəndəj volot. Al arqandı bir ucun quduqtun ty-
kygynə qantır vajlaqanın çana arqanqa qandaj çarın-

şyr, quduqtun booru menen, severder çylyr, quduqtun tyvne qantip tyşyr vara çatqanyn önyndögydey ele көрыр турат; al quduqtun çarьmьna cejin tyşyr varoqanda, vutu tajьr ketip, ьrмьşqanьna volvoj ele, sasьq quduqtun tyvne tyşyr ketkendej volot. Bul tyşyr ketişinen cocup, ujqusunan ojqonup ketti da, al qorqunuctuu qulaşyn esine tyşyryp, daqь bir çolu selt etti.

Çысыqtardan çаныдан сыгур kele çatqan taңдын şoolasь aqarьr көrynup kele çattь ele.

Tjoma tula vojunun alsьz volup salmaqтаньr turqanьn sezdi, viroq oşondoj volso da, көrgөн tyşynyn birinci çarьmьn toqtoosuz orundamaqсь voldu. Al ь-

damьq menen kijine vaştadь. Andan kilin, njanjanьn төşөгynyn çанына vardь, çerde çatqan kykyrttyu şirenke korovkasьn aldь, andan bir uctar aldь da сөтөгynө saldь, aqьrьn vutunun vaşь menen vasьr сьqьr, valdardьn yjynө, anan aşqanaqа vardь. Aşqanaqа avdan ele çarьq tyşyr qaloqan voluucu.

Tjoma vutunun vaşь menen vasьr ajnektyy eşiktin çанына vardь da, qaldьratpas ucyn, eşiktin acqьсьn aqьrьn qana vuraдь, eşikti tutqadan aьp qьjьsьdatraj tarttь da, eşiktin aldьndaqь terkicke сьqtь.

Al, Terkicten tyşyr vaqtь көzdөj varatьr, çoldon sarajqa kirdi, andan vozunu, bir arqan çana bir fonar

aldь. Zucka taştalqan quduq turqan eski vaqqa varьş usyn Tjoma tamdan aşьr tuşьşь kerek ele. Al tamqa sьqunqa usta voluucu. Arqan menen vozunu beline vajlar, fonardь tutqasьnan tiştep aldь da tamdan vat ele aşьr tuşьp ketti.

Мьна emi al, сьm-сьрт қатqan qalьң сөртyn arasьn-

daqь Zuckasьn ьroьtqan eski quduqtu kөrdь. Tjoma quduqtun oozuna curqap keldi da:

Zucka! Zucka!—dep, unyn qьsьvьraaq sьqarьp saqьrdь. Tjoma сoop kьtyp bir az uncuqraj turup qaldь.

En murda al, dykyldөp soqqon сьrөгьynyn tavьşьnan vaşqa ecteme uqqan сoq. Anqьsa qajdandьr, ьraaqtan ajanьctuu qьnşьlaqan un sozulup anьn qulaqьna uquldu. Oşol ontoloqondon Tjomanьn сьrөгьy qьsьlqandaj volup,—al unyn qatuu sьqarьp:

Zucka! Zucka!—dep saqьrdь.

Bul çolu Zucka өзьнын eesinin unyn taanьdь da, qиваньp, erkelegensip qьndadь.

Zucka anьn unyn taanьqanьn bilip, Tjomanьn көzьnөn çaş da qьlqьrьp sьqa tuşьty.

Ajanajьn Zucka! Ajanajьn, ajanajьn! Men aзыr seni alьp сьqam!—dep al, iti anьn sөzьyn tuşьncьdөn veter, qьjqьrdь.

Zucka çanьsa, qиваньctuu unyn sьqarьp qьnşьlap сoop verdi.

—Aзыr, Zucka, aзыr!—dep Tjoma un sьqardь da, өзьнын көргөн tuşьyn orundooqo kirişti.

Tjoma өзьн өзь qиваньctuu, çajdarь, kьctyy nemedej sezdi. Al quduqtun qaşaasьnьn tyvynө bir con dөngөctь çьldьrьp kelip qojdu, arqandьn bir ucun quduqtun seresinin matьsьna vajlar, екinci ucuna fonardь vajladь da, anьn icindegi şamьn kьjgyzdy, andan kijin өзь dөngөctьyn ystynө сьqьp, fonardь quduqtun tyvynө tuşьrө vaştadь. Fonar quduqtun icin çarьq qьla vaştadь.

Tjoma сьraqтьn çarьqьn uular eңkejip qarasa, tyvь çoqtoj volup tьnөrgөн qaranqьlqьtьn tereninde sasьq suunun qьjmysьz, kьzgydөj çьltьrap çatqan veti çana quduqtun valьr vasqan kьnyrt voorloru көryndь. Çь-

rögy toqtoloqondon kijin, quduqtun tyvündögy vurcta qararqan bir qaraandyn qyjmyldar turqanyn közy calyr qaldy da, al turqan: vaxta ojunqaraq çana көр ojnoj turqan, azyr volso quduqtun tyvündögy kicinekej bir tekcede qajqylanыр oturqan özynyn Zuckasъ ekenin taandy, cъnъn ajtqanda, vile qojdu. Uvaqtъnъ voşqo ketiryugъ mymkyn emes ele. Tjoma quduqqa tyşyugъ dajardъqъn көrgөncө, qorqur oturqan Zuckanъn cъdaj turuqqa qivatъ çeter beken, Tjomanъn volso kycynyn ystynө kyc qoşuldu. Al fonardъ vaт ele qajra tartыр aldъ, fonardъ tartыр alqandan kijin qarañqъda qarajlar qalqan Zucka meni cъn ele taştaqan beken dep ojlobosun dep, Tjoma dajardanыр çatqan kezinde ulam-ulam:

Zucka! Zucka! Men mъndamъn! — dep, qyjqъr turdu.

Zuckasъ dajъm qivanъctuu yny menen qъnşylar çoor verip turqanъna özy da qivanđ. Aqъrъnda vaarъ dajar boldu. Vozunyn ucuna cъjъrtmaq çasar, al cъjъrtmaqъ vuktölyp qalvas ycyn anъ eki cъvъq menen kesip qojdu. Anъn çanъna vozunyn bir çaqqъ tizgi nine fonardъ vajlar quduqtun tyvynө tyşyгө vaştadъ. Fonardъn çarъqъnъn çardamъ menen çasaqan cъjъrtmaqъn kycyktyn mojnuna salыр, cъjъrtmaqтар tartыр cъqarыр almaqъ volqon ele.

Biroq Zucka vardъq iştî vuzdu. Al tyşыр kele çatqan quraldarqа aldъnqъ eki qolu menen çarmaşыр alajъn деп araket qылđ. Cъjъrtmaq ycyn oşol ele çetiştyy voluucu, anъn qolu tijgende ele, arañ turqan cъjъrtmaqъ kergen cъvъqtarъ tyşыр ketip, cъjъrtmaqъn özy cъdъrъnъr qaldъ, Zuckanъn cъjъrtmaqqa ilingen qolu şъrъrъnъr ketip, özy ыaj suunyn ortosuna tyşыр ketti.

Zucka suunun icinde silkine vaştadъ, avdan qnъşь-ladъ çana suunu calpydatъp, murdaqъ özy oturqan tekcesin izdej vaştadъ.

Tjoma Zuckadan özy qorqur ketti da, vul syjkyndy itime ölymdy emi özym caqьrmaq voldum dep ojlodu. Oşonduqtan quduqqa özy tyşmөkcy voldu.

Al vozunun bir ucun quduqtun mamъsьna vajladъ da, özy tyşө vaştadъ. Al çalqьz, ubaqttьn bir minutun da bekerge ketiriş kerek emes dep çana ojlodu.

Tjomaqa sasъq çana qoңursuq çьttar çьttana vaştadъ. Kөz acъp-çumqanca ele, tumcuqur ölyp qalъp çyгwө-jyn degen qorqunuc basa vaştadъ, viroq al, Zuckanъn da mьnda bir sutka olturqanъn esine tyşyrөt; vul oju anъn sanaasъn basat da, al ьldьjlar tyşө vaştadъ. Al bir vutu menen ulamdan-ulam çanъ tajanъctь sьjpalар izdejт, tapqandarъn urap katpesin dep, aldъ menen ьqtар-ьqtар vasъp көryp, andan kijin çana taamajlar basat da, qajta ikinci vutun төmөн tyşyrөt. Quduqqa tyşyгөн kezde sьjьrtmaqъ menen fonarъ urunup ketken çerge çetkenden kijin, Tjoma fonarъn bekemdedi, vozunun ucun cecti da, daqъ төmөн tyşө vaştadъ. Sasъq çьt daqъ ele çьttanъp, anъn tьncьn alat çana qorqutat. Tjoma oozu menen dem ala vaştadъ. Tyşyp varatqan araketinin natijcasъ avdan sonun volup çьqtь: çьttanqan çьttar çoqolup, qorqunuc da tyvөlykkө çoq volo vaştadъ.

Ubaqtьnъ bekerge ketiryygө volbojt. Vozunun qatъp qalqan ucun aqьrъn çana tişi menen tiştep turdu da, ikinci ucu menen Zuckanъ belinen vajlar qojdu, andan kijin özy vozuqa asьlp çoqoru çьqa vaştadъ. Zucka acuu yny menen qnъşьladъ, viroq vul qnъşьlaşь Tjomanъ vatъraaq çoqoru çьquuqa çana şaştьrdъ.

Viroq төmөн tyşyygө qaraqanda çoqoru çьquu qьjь-nъraaq. Ava kerek, vul ekөө ten Tjomadan azaja vaştadъ. Al өpkөsynyn alъ kelişince quduqtun avasъn icine tartat, alъnъn vardьqьnca өjdө qaraj tьrmьşat; oşentip, qancalьq şaşьp өjdө tьrmьşsa, oşoncoluq anъn kycy kete vaştajt, Tjoma vasъn көtөryp, çoqoru qaradъ, al көgөргөн asmandъ çana özynyn ystyndө çoqoru, çoqoru çaqta ajlanъp qanattuularдьn ucup çyггөнyn көrdy. Oşondo anъn çyгөгy oqo veter qьsьldъ da: al çьqa alvajmьnqo dep sezdi. Anъ qorqunuc vastъ. Al arqaarъp emne qьlarъn vilbej bir az tajanъc qьlp toqtodu da: qьjьqьrsambь? ьjlasambь? enemdi caqьrsambь? — dep ojlodu.

Al qorqqonduqunan çьqqan qarqьldanqan yny menen:

— Qorquş çaravajт, qorquş çaravajт! — dep özynө özy qajrat veret. — Qorqqonum ujat! Qorquncaaqтар çana qorquşat! Kim çindice iştese, — oşol qorqot, men volsom çindinin işin qьlqan çerim çoq: men Zuckanъ tartъp çьqarъp çatam, munum ycyn atam menen enemeni maqtaşat. Atam soquşta volqon, oşondo da ectemeden qorqqon emes. Men qorqo turqan ecteme çoq. Vul çerde bir tamçь da qorqunuc çoq. Mьna, tьnъp alqandan kijin çoqoru çьlam, anan daqъ tьnam da daqъ çoqoru çьlam, — oşentip oturup çьqьp ketem, anan kijin Zuckanъ da tartъp çьqarъp alam. Zucka avdan qivanat, çana vaarъsь menin qantip tartъp çьq-qanьma tan qalьşat — dep, özyn özy çootot.

Tjoma ynyn qatuu çьqarъp syjлөjt, anъn yny qarqьldanvaj qalььna kelip, vek-vek, qajrattuu volup çьqat, oşentip, aqьrьnda al vojun toqtotup alъp, çoqoru qaraj asьlp çьqa vaştadъ.

Al anьн дақь ketip baratqanьн sezgenden kijin, özynөн özy daқь qovurap:

— Emi daқь тьнр алт, анан дақь çоқору сьдә ваş-tajm. Çоқору, çerge сьдәр алқандан kijin, мен өзү-мөн өзүм syjlөj vergenimди аjtыр verem, ваарь кyлүр qальшат, мен да кyлөм — деп qovurap алды.

Tjoma кyлүндөjt. Ақьғында, quduqtun оозундақь qаşaасыньн icinen аньн ваşь көрyнды. Al ақьрқы кy-

сун çьнр turup тьтмьşыр özy сьдәр алды да, анан kijin Zuckanь tartыр алды.

Emi, iştin ваарь выткөндөн kijin, аньн бат ele аль ketip, муундарь воşор qалды. Zucka çerdin ystynө сьдқаньн sezgenden kijin, silkindi да, qaturqan eme-dej Tjomanьн көкyрөгynө асыльр, тyz ele аньн eerdin çалаj ваşтады. Bирөқ өзүнүн quванqаньн vildiryу yсун аньн ал qылапь да аздық qылды, — ал Tjomaqа qajta-qajta асыла ваşтады. Al qандаjдыр bir ақьлысыз emedej çөн ele тоqтоно албай кetti.

Tjoma andan vojun qasъrat, itke arqasъn tosup
vurulup ketet, oъol amal menen al, ittin ystyndögy
съттанqan valit, sasъq съттан өзynyn vetin qasъrat.
Tjoma ec-ectemeni sezvejт, viroq qoqustan ele al
ordunda qata tuъty. Al tamдъn arъ çaqъnan kimdindir
virөөnyn vaъъ aqъъn ketөrylyp kele çatqanъn көrdy.

Zuckanъn, aзыr quduqтан erkinge сьqъp quvanqanъna,
Tjoma aжавaj ыraazъ volup, anъ menen ojnop,
anъ avdan syjgөndygynө сьdaj alvaj Tjomka vaqъъp
çiverdi da сьqъльp ketti.

Tamдъn көрystөн çaqъnan Eremej alardъn qызmat-
сьсъ туъyp kele çatat; al ogoroddoqu сөртөrdy саар
çyrgөн voluucu. Eremej Tjomanъn qьjqьrqaп unyn uqyp,
valaqā бирdeme volqonqo dep ojnop, řaъъp çardam
beryugө keldi.

Eremej iъtin qandajca volqonun vildi. Qarъluu qoldo-
runun alaqaпъna Tjomanъn aqъъn salъp ketөryp aldъ
da, quvanqandan тьmvaj yryp kele çatqan Zuckanъ
eercitip, Tjomanъn yjgө alъp keldi.

Bir saattan kijin Tjoma esin сьъp oqolup qaldъ;
vaъъ ooruqan çoq, anan al, Zuckanъ qantip aman
alъp qalqanъn syjлөp verdi.

3862

ИЗДАТЕЛЬСТВО ИЛЛЮСТРАЦИОННОГО ФИЛИАЛА
АННОУИТА

488

7064.

Ваась 45 т.

ПРОЗЫ

Н. ГАРИН

ТЁМА и ЖУЧКА

НА КИРГИЗСКОМ ЯЗЫКЕ

КИРГИЗСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО

ФРУНЗЕ 1939 КАЗАНЬ